

RICHARD OSBORNE

RALPH EDNEY

FILOSOFIA ALOITTELIJOILLE

Suomentanut Risto Koskensilta

Tämä on näyte.
Osta kokonainen teos osoitteesta netn.fi

nin & näin
Tampere 2019

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

Philosophy for Beginners, 1991

Text © Richard Osborne

Illustration © Ralph Edney

SUOMENNOS

© Risto Koskensilta & Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-7189-44-3

KANNEN SUUNNITTELU, TAITTO JA TEKSTAU

Timo Ronkainen

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry

Sisällysluettelo

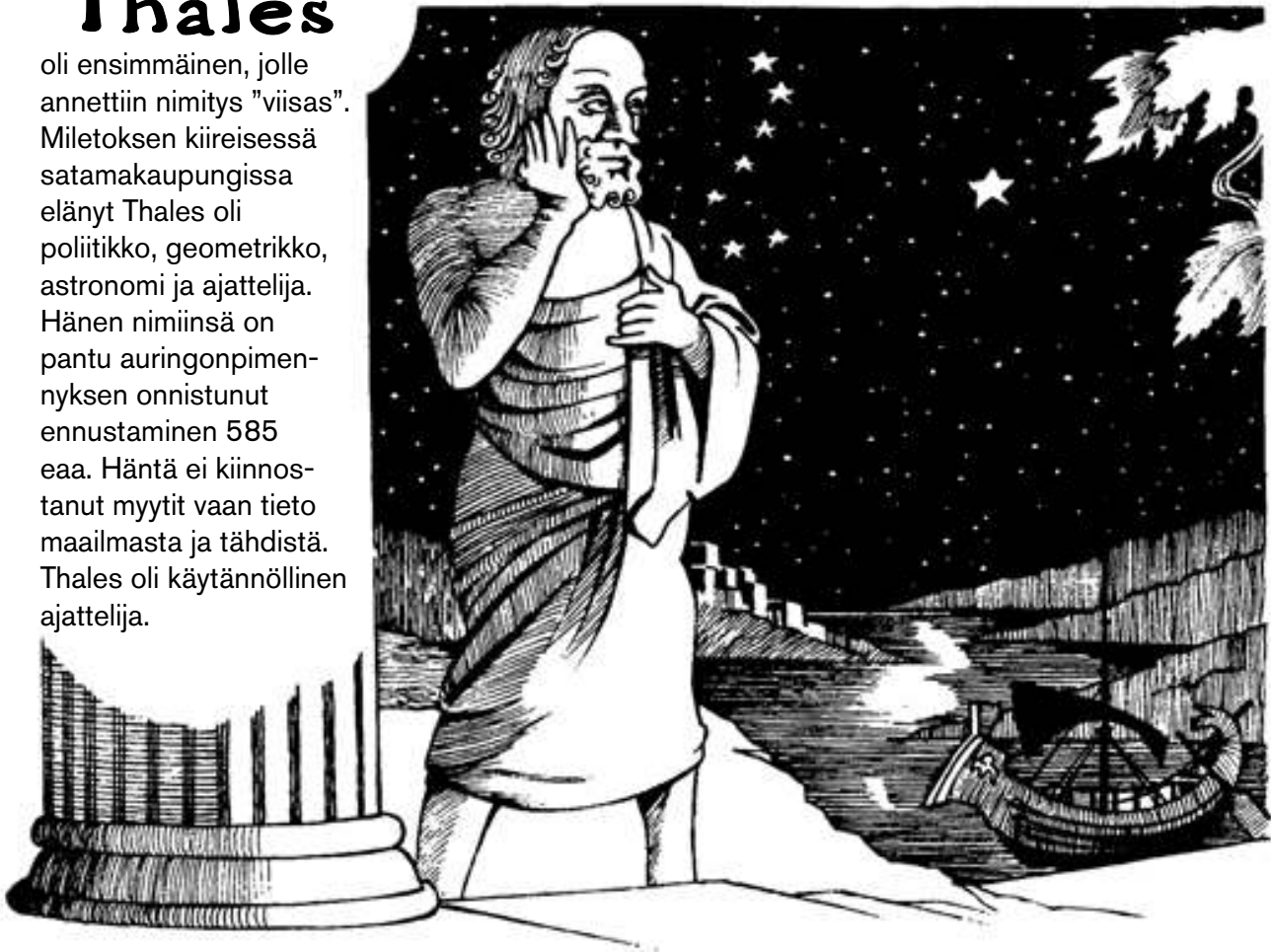
- 1 — **Mitä filosofia on?**
- 4 — **Kreikka** *Thales – Anaksimandros – Pythagoras – Herakleitos – Empedokles – atomistit – sofistit – Sokrates – Platon – Aristoteles – Aleksandrian koulukunta – skeptisismi*
- 23 — **Rooma** *Stoalaisuus – Epikuros – Lucretius – Seneca – Epiktetos – Marcus Aurelius*
- 28 — **Varhainen kristinusko** *Filon – Origenes – Plotinos – uusplatonismi – Hypatia – kirkkoisät – Augustinus – Boëthius*
- 41 — **Keskiajan uskonnollinen filosofia**
Pyhä saksalais-roomalainen keisarikunta – Johannes Scotus – Avicenna – Averroës – Maimonides – Abelard – Anselm Canterburlainen – Tuomas Akvinolainen – Roger Bacon – Duns Scotus – William Ockham – John Wycliffe
- 58 — **Renessanssi** *Machiavelli – Erasmus – Thomas More*
- 63 — **Uskonpuhdistus ja vastauskonpuhdistus**
Martti Luther – Calvin – Zwingli – Ignatius Loyola
- 65 — **Valistus** *Kopernikus – Montaigne – Galileo – Gilbert, Kepler, Harvey – Francis Bacon – Newton – Boyle – Hooke – Hobbes – Descartes – Spinoza – Leibniz – Vico – Locke – Berkeley – Hume – Montesquieu – Voltaire – Burke – Paine – Wollstonecraft – Adam Smith – Rousseau – Wolff – Lessing – Herder – Goethe – Kant*

- 106 — **Idealismi** *Fichte – Schelling – Schiller – de Staël – Hegel*
- 114 — **Romantiikan reaktio** *Schopenhauer – Kierkegaard*
- 118 — **Materialismi** *Feuerbach – Marx & Engels*
- 125 — **Sui generis** *Nietzsche*
- 131 — **Utilitarismi** *Bentham – Mill*
- 134 — **Positivismi** *Comte*
- 136 — **Eklektismi** *Spencer – Darwin*
- 138 — **Yhdysvaltalainen filosofia** *Peirce – James – Dewey – Quine – Rawls – Rorty*
- 143 — **Irrationaalisuus** *Bergson – Freud*
- 146 — **Logiikka** *Frege – Russell – Whitehead – Gödel*
- 147 — **Kieli** *Wittgenstein – Wienin piiri*
- 153 — **Fenomenologia ja eksistentialismi** *Husserl – Heidegger – Sartre – Camus – de Beauvoir – Fanon – Merleau-Ponty*
- 161 — **Marxistit** *Luxemburg – Lukács – Gramsci – Croce – Frankfurtin koulukunta – Althusser*
- 171 — **Kielitiede, semiotikka & strukturalismi** *Saussure – Lévi-Strauss – Lacan – Barthes – Foucault – Derrida*

**PAREMMAN SYNTIPUKIN PUUTTEESSA OTAMME
FILOSOFIAN ALOITTAJAKSI THALEEN.**

Thales

oli ensimmäinen, jolle annettiin nimitys "viisas". Miletoksen kiireisessä satamakaupungissa elänyt Thales oli poliitikko, geometrikko, astronomi ja ajattelija. Hänen nimiinsä on pantu auringonpimennyksen onnistunut ennustaminen 585 eaa. Häntä ei kiinnostanut myytit vaan tieto maailmasta ja tähdistä. Thales oli käytännöllinen ajattelija.

ERITYISLAATUISTA THALEEN KALTAISISSA KREIKKALAISISSA OLI, ETTÄ HE PYRKIVÄT IRROTTAMAAN TIETEEN TAIKUDESTA JA ETTÄ HE USKALSIVAT AJATELLA MAAILMAA AJATTELEMATTA ENSIN JUMALAA.

**KENTIES ALUSSA
KAIKKI KOOSTUI
VEDESTÄ...**

Thaleen kysymys ei ole niin laimea kuin miltä se saattaa kuulostaa - mutta ennen muuta se on UUDENLAINEN kysymys.

Näiden varhaisten filosofien tavoitteena oli löytää maailman asioiden ykseys.

Anaksimandros

eli vuoden 546 eaa. paikkeilla ja kuuluu samaan perinteeseen. Hän ajatteli Maan liikkuvan vapaasti avaruudessa. Hänen mukaansa kaikki elävät olennot ovat nousseet vedestä ja ihminen on kehittynyt kaloista. Hän väitti, että on yksi "alkuaine", substanssi, ja yksi maailmassa toimiva luonnonlaki, joka pitää nämä alkuaineet tasapainossa.

NÄMÄ OVAT MAALLISIA, TUNNISTETTAVASTI TIETEELLISIÄ NÄKEMYKSIÄ

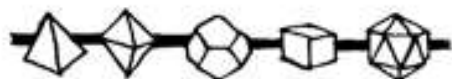
Hän teki myös ensimmäisen kartan Miletoksen tutkimusmatkailijoille ja kauppiaille.

Pythagoras

oli erikoinen sekoitus tieteilijää ja mystikkoa.

Koska Pythagoras inhosi kotisaarensa Samosin diktaattoria Polykratesta, hän matkusti aluksi Egyptiin ja asettui sitten Italiaan. (Tuohon aikaan Välimeri oli kreikkalainen järvi.) Siellä hän perusti koulukunnan, joka pohjautui hänen matemaattis-metafyysiselle filosofialleen (**mille!?!?**). Pythagoralaiset puhuivat maailman kaikkeuden harmoniasta, joka perustuu lukuihin asioiden suhteina. He keksivät esimerkiksi sen, että lyyran kielen pituuden puolittaminen tuottaa oktaavia korkeamman sävelkorkeuden ja että kaikki soinnut vastaavat murtolukuja. He laajensivat tällaisen ajatuksen sopusoinnuista ja **harmoniasta** kattamaan aivan kaiken. Pythagoras tutki säännöllisten monitahokkaiden geometriaa:

Pythagoras keksi matemaattisen lauseen, joka edelleen kantaa hänen nimeään.

Hän harjoitti ensimmäisenä systemaattisesti deduktiivista päättelyä – aloittaen aksiomasta, joka on itsestään selvä, ja edeten looginen askel kerrallaan johtopäätökseen, joka on kaikkea muuta kuin itsestään selvä.

TÄMÄ ANTOI AIMO SYSÄYKSEN KOHTI TIEDETTÄ, MUTTA ITSESTÄÄN-SELVYYKSIEN ETSIMINEN ON PIINANUT FILOSOFEJA LÄPI HISTORIAN.

TYTYMÄTTÖMÄNÄ SIIHEN, MITEN HYVIN OLI ONNISTUNUT OSOITTAMAAN NUMEROIDEN TÄRKEÄN ASEMAN MAAILMANKAIKKEUDESSA, PYTHAGORAS SANOI:

**SIELU ON KUOLEMATON
OLIO JA MUUNTUU TOISI
KSI ELÄVIKSI OLIOIKSI -
KAIKKI, MIKÄ TULEE
OLEVAKSI, SYNTYY
UUELLEEN TIETYN SYKLIN
KIERROSSA - EIKÄ MIKÄÄN
OLE TÄYSIN UUTTA**

Pythagoraan edistysaskeleet matematiikassa saivat hänet yliarvioimaan lukujen voiman. Hän uskoi kaksitoistatahokkaan käsittävän jollain tapaa koko maailmankaikkeuden. Hän ulotti musiikilliset keksintönsä myös sfäärien harmoniaan koskevaan teoriaansa kosmoksesta.

**KAIKKI OLIOT
OVAT LUKUJA**

**PYTHAGORAS EI OLLUT
VIIMEINEN FILOSOFI, JOKA
JOUTUI MATEMATIIKAN
VARMUUDEN JA
KAUNEUDEN LUMOIHIN**

Hakemisto

A

Abelard 48
Adorno, Theodor 166–168
Akademia, Platonin 13, 32
Aleksandria 21–22
Althusser, Louis 169–171
Ambrosius 35
Anaksimandros 6
analyttinen filosofia 149–152
Anselm Canterburylainen 49
Anthisthenes 22
arabialainen filosofia 46–47
Aristoteles 10, 16–20, 47, 50, 53, 128
atomistit 10
Augustinus 36–38
Averroës (Ibn Rushd) 47
Avicenna (Ibn Sînâ) 46

B

Bacon, Francis 67–68
Bacon, Roger 52
Barthes, Roland 177
Beauvoir, Simone de 159–160
Bentham, Jeremy 132
Berengar toursilainen 49
Bergson, Henry 143–144
Berkeley, George 83–84
Brentano, Franz 153
Boëthius 39
brittiläinen filosofia 44, 52–54, 56, 67, 69, 81–90, 93–94, 131–133, 136–137, 148–152
Burke, Edmund 93

C

Camus, Albert 159
Comte, Auguste 134–135
Croce, Benedetto 164

D

Darwin, Charles 136
Demokritos 10
Descartes, René 70–75
Derrida, Jacques 178–180
Dewey, John 140–141
dialektinen materialismi 118–122
Diderot, Denis 92
Diogenes (Sinopelainen) 22
Duns Scotus 53

E

eksistentialismi 154–160
Empedokles 10
empirismi 81–86
Engels, Friedrich 119–124
ensyklopedistit 92
Epiktetos 25
Epikuros 24
Erasmus Rotterdamilainen 59, 62
Erigena, Johannes Scotus 44
esisokraatikot 4–11
Eukleides 21, 148

F

feminismi 94, 160, 179, 181
fenomenologia 153–155
Feuerbach, Ludwig 118
Fichte, Johan Gottlieb 106
Filon 29
Foucault, Michel 177
Frankfurtin koulukunta 166–168
Frege, Gottlob 146–148
Freud, Sigmund 129, 144, 167, 177

G

Galilei, Galileo 66
Geulincx, Arnold 75
Goethe, J. W. van 99

H

Hegel, G. W. F. 108–113, 117, 118–120
hegeliläiset 117
Heidegger, Martin 154–155
Herkleitos 8
Herder, Johan Gottfried von 99
Hieronymus 35
Hobbes, Thomas 69, 87
Horkheimer, Max 166–168
Hume, David 85–86
Husserl, Edmund 153–154
Hypatia 32

I

idealismi 13–15, 29–38, 108–113, 117
islamilainen filosofia *ks. arabialainen filosofia*
italialainen filosofia 58–61, 66, 164–165

J

James, William 139
Jumalan olemassaolo *ks. Anselm Canterburylainen, Descartes, Duns Scotus, Leibniz*

juutalainen filosofia 29, 47
järjen aikakausi 90–106

K

Kalvin, Jean 59, 64
Kant, Immanuel 101–106
keskiajan filosofia 44–57
Khryssippos 24
kielifilosofia 18, 138–142, 146–152, 168–180
Kierkegaard, Søren 115–116
al-Kindi 45
kreikkalainen filosofia 4–22
kriittinen teoria 166–168
kristinusko 28–58, 63–64
kommunismi *ks. marxismi*
Kopernikus 59, 65
Kropotkin, Pjotr 137

L

Lacan, Jacques 177
Leibniz, Gottfried 79
Lessing, Gotthold 98
Leukippos 10
Lévi-Strauss, Claude 175–176
Locke, John 81–83, 88–90
logiikka 15, 17, 76–79, 146–150
looginen positivismi 146–150
Lucretius 24
Lukács, Georg 162–163
Luther, Martti 59, 63
Luxemburg, Rosa 162
Lykeion, Aristoteleen 16, 22, 32

M

Machiavelli 59, 60–61, 87
Maimonides, Mooses 47
Marcus Aurelius 26
Marx, Karl 118–124, 161
marxismi 118–124, 161–171
materialismi 10, 118–124
Merleau-Ponty, Maurice 159
metafysiikka 18, 29–30, 48–49, 79, 108–117, 161
Mill, Johan Stuart 132–133
Montaigne 65
Montesquieu 90, 91
More, Thomas 59, 62
Muhammed 43

N

Newton, Isaac 68
Nietzsche, Friedrich 125–130
Nozick, Robert 141

O

Ockham, William 54
Origenes 29

P

Paine, Thomas 93
Peirce, C. S. 138–139
Petrus Damianus 49
Platon 13–15
Plotinos 30
politiikan filosofia *ks. yhteiskuntafilosofia*
Popper, Karl 151
positivismi 134–135
pragmatismi *ks. yhdysvaltalainen filosofia*
Protagoras 11
Proudhon, Pierre-Joseph 123
Pyrrhos 22
Pythagoras 6–8

Q

Quine, W. V. O. 142

R

Rabelais, François 57
ranskalainen filosofia 70–75, 90, 91–92,
95–97, 134–136, 143–144, 156–160,
169–180
Rawls, John 141
renessanssi 58–68
Ricardo, David 123
Rooman filosofia 23–28
Rorty, Richard 141
Rousseau, Jean-Jacques 95–97
Russell, Bertrand 2, 143, 146, 148

S

saksalainen filosofia 63, 98–99, 101–114,
108–130, 146–148, 153–155, 166
Santayana, George 141
Sartre, Jean-Paul 156–160
Saussure, Ferdinand de 171–174
Schelling, Friedrich von 107
Schiller, Friedrich von 107
Schopenhauer, Arthur 114–115
Seneca 25
skeptisismi 11, 22, 70–74, 85–86
skolastiikka 48–54
Smith, Adam 94
sofistit 11
Sokrates 11–12, 14, 128
Spencer, Herbert 136–137
Spinoza, Baruch 76–78
Staël, Madame de 107

stoalaisuus 24–26, 39, 111

T

Thales 5
(luonnon)tiede, 66–69, 79, 92
Thrasymakhos 11
Tuomas Akvinolainen 50–51

U

universaalien ongelma 13–15, 39, 46
utilitarismi 131–133
uskonnollinen filosofia 28–39, 44–51, 56,
63–64, 74, 76–79
uusplatonismi 29–30, 32, 44

V

valistus 90–94, 98–100
varhainen kristillinen filosofia 28–31, 34–39
Vico, Giambattista 80
Voltaire 91

W

Whitehead, Alfred North 148
Wittgenstein, Ludwig 149–152, 161
Wolff, Christian 98
Wollstonecraft, Mary 94
Wycliffe, John 56

Y

yhdysvaltalainen filosofia 138–142
yhteiskuntafilosofia 15, 20, 33, 38, 56,
60–61, 67, 87–94, 97–99, 118–124,
134–135, 136–137, 140–141, 159–171,
175–177, 181

Z

Zenon 24